
EVALUATIE ONDERNEMERSFONDS PIJNACKER-NOOTDORP

Deel I : Kwantitatieve evaluatie t.b.v. bespreking in de gemeenteraad

Pijnacker-Nootdorp / Leiden, 21 juni 2016

Inhoud

1. Inleiding	3
2. Ondernemersfonds Pijnacker-Nootdorp in een notendop	5
De techniek.....	5
Organisatie van het OF-PN	6
Ontwikkelingen in het OF-PN	8
Transparantie en communicatie	11
3. Methodische opzet enquête	13
4. Resultaten enquête	17
5. Ondernemersfonds vs. BIZ of reclamebelasting	20
6. Inhoudelijke vooruitblik	25
Bijlage: resultaten enquête	30

1. Inleiding

De ondernemers in Pijnacker-Nootdorp beschikken sinds 1 januari 2012 over een eigen ondernemersfonds waarmee collectieve activiteiten en voorzieningen kunnen worden gefinancierd. De realisatie van een ondernemersfonds was een wens van een groot deel van het georganiseerde ondernemerschap in Pijnacker-Nootdorp. Met het fonds worden ondernemers in staat gesteld om verantwoordelijkheid te dragen voor hun bedrijfsomgeving, collectieve voorzieningen zoals parkmanagement, sfeerverlichting en promotieactiviteiten van de grond te krijgen en de samenwerking tussen ondernemers te bevorderen. Het fonds wordt gevoed middels een opslag op de ozb voor niet-woningen van € 50 per € 100.000 woz-waarde, te betalen door eigenaar (58%) en gebruiker (42%) volgens de gebruikelijke gemeentelijke tariefverdeling. Het gaat om een fonds voor en door ondernemers. De ondernemers gaan zelf over de bestedingen, alles wat zij aanmerken als hun gezamenlijke belang komt voor financiering in aanmerking.

De initiatiefnemers van het Ondernemersfonds Pijnacker-Nootdorp (OFPN) hadden bij aanvang van het fonds bepaald dat het ging om een 'pilot'. Het fonds had zichzelf de afspraak opgelegd om na drie jaar deze pilotperiode te evalueren. In deze evaluatie zouden diverse kwalitatieve vraagstellingen worden voorgelegd aan de 'stakeholders' van het fonds, zijnde alle trekkingsgerechtigden. Daarbij zou tevens de principiële vraag aan de orde komen of het fonds diende te worden voortgezet of opgeheven, onder gelijktijdige verlaging van de OZB. Deze evaluatie heeft in 2014 plaatsgevonden. In de politieke beraadslagingen over de evaluatie kwam een gemengd beeld naar voren. Enerzijds was er groot enthousiasme over het fonds bij de diverse trekkingsgerechtigden. Naar beoordeling van een grote meerderheid van de stakeholders heeft het fonds veel positieve ontwikkelingen in gang gezet en had het geleid tot een hogere organisatiegraad en een verbeterd samenwerkingsklimaat. Anderzijds werden er ook kritische noten gekraakt. Een handvol ondernemers meldde zich als principieel tegenstander van het fonds, vooral tuinbouwers uit de Noordpolder uitte stevige weerstand tegen een vorm van verplichte samenwerking. Bovendien was de conclusie van zowel fondsbestuur als gemeenteraad dat de communicatie en transparantie over het fonds voor verbetering vatbaar was. Er bestond een politieke behoefte aan meer inzicht in het draagvlak van het fonds onder de ondernemers in Pijnacker-Nootdorp. Een meerderheid van de gemeenteraad stemde voor een amendement om binnen twee jaar een onafhankelijk, representatief en kwantitatief onderzoek te laten plaatsvinden.

Om aan deze politieke vraagstelling te voldoen heeft het fondsbestuur aan bureau Blauwberg gevraagd om een onafhankelijke evaluatie van het Ondernemersfonds Pijnacker-Nootdorp. Een evaluatie die bestaat uit twee verschillende onderdelen. Om te beginnen een kwantitatief onderzoek onder alle betalende ondernemers naar de waardering van het ondernemersfonds. We hebben ervoor gekozen een digitale enquête te houden waarvoor alle betalende ondernemers in Pijnacker-Nootdorp per post zijn uitgenodigd met een unieke inlogcode. In deze notitie treft u de resultaten en de analyse aan van deze enquête. Eveneens maken we een directe vergelijking tussen het gemeentebrede ondernemersfonds en fondsvorming zoals deze plaatsvindt op basis van de BIZ-wet (Bedrijven InvesteringsZone) en de reclamebelasting. In het najaar volgt de interne, kwalitatieve evaluatie van het Ondernemersfonds Pijnacker-Nootdorp waar diverse actuele thema's en aandachtspunten aan snee komen. Bij aanlevering van deze rapportage (eind juni) moeten de meeste gesprekken met de diverse stakeholders van het fonds nog gevoerd worden. Vandaar dat we

ons hier beperken tot een vooruitblik op de thematiek van het kwalitatieve deel van de evaluatie. Het kwalitatieve deel van de evaluatie verwachten we in september af te ronden.

We starten deze notitie met een kort overzicht van het functioneren van het Ondernemersfonds Pijnacker-Nootdorp. In het volgende hoofdstuk treft u meer informatie aan over de techniek en de organisatie van het fonds, evenals een beschrijving van de ontwikkelingen die zich sinds de voorgaande evaluatie van 2014 hebben voorgedaan. In het derde hoofdstuk bespreken we methodische opzet en inhoud van de enquête. De resultaten van de enquête volgen in het vierde hoofdstuk. Vervolgens geven we een vergelijking tussen het gemeentebrede ondernemersfonds, de BIZ en de reclamebelasting. Tot slot is er de vooruitblik op het tweede deel van de evaluatie.

2. Ondernemersfonds Pijnacker-Nootdorp in een notendop

De techniek

De meeste lezers van deze notitie zullen voldoende bekend zijn met het fenomeen ondernemersfonds. Bij aanvang van het ondernemersfonds in 2011/2012 is de gemeenteraad uitgebreid geïnformeerd over de ins en outs van een gemeentebreed ondernemersfonds. En in de evaluatie van 2014 wordt eveneens kort ingegaan op de techniek van een ondernemersfonds. We beperken ons hier dan ook tot de hoofdlijnen. Het fonds is een vrije financiële ruimte voor ondernemers, en daardoor in principe niet gebonden aan bijzondere wettelijke afspraken. Er heeft zich wel een algemene praktijk gevormd in Pijnacker-Nootdorp en de ruim veertig andere gemeentebrede fondsen die ons land kent. We lichtten de kern van deze praktijk kort toe in vier uitspraken over het ondernemersfonds.

1. *Een ondernemersfonds is vóór en dóór ondernemers*

We kunnen het beginsel “voor en door ondernemers” in een volzin vertalen: een ondernemersfonds is er voor de financiering van de collectieve belangen van ondernemers, waarbij alles wat ondernemers langs democratische weg bestemmen als hun collectieve belang, een valide bestemming is.

In deze volzin zit verpakt dat er geen inhoudelijke voorschriften zijn voor de bestedingen: het fonds is niet afhankelijk van politieke of publieke opinievorming. De beslissing over besteding uit het fonds is privaat: alleen de ondernemers gaan er over. Sommige bestedingen kunnen raken aan de publieke taak van de gemeente (zoals beveiliging en onderhoud van de openbare ruimte), maar de beslissing om geld te besteden aan het opplussen van een publieke taak moet door de ondernemers in vrijheid worden genomen. Natuurlijk is er wel degelijk een minimale bemoeienis: het fonds dient zich te houden aan algemene normen voor gesubsidieerde instellingen die met publiek geld werken, zoals het overleggen van jaarstukken en het blijven binnen de grenzen van de wet. Maar het inhoudelijk debat ligt geheel bij de ondernemers.

2. *De hele categorie niet-woningen doet mee*

Het ondernemersfonds wordt gevoed middels een opslag op de ozb voor niet-woningen. Het begrip “ondernemer” valt daarmee in het fonds samen met de eigenaren en gebruikers van een niet-woning. Dat betekent dat niet alleen de commerciële bedrijven – winkels, horeca, kantoren, dienstverleners, werkplaatsen, fabrieken – meedoen, maar ook “not for profit” ondernemingen uit overheid, het onderwijs, de cultuur, de zorg, welzijn, sport. Alleen het wettelijk van OZB vrijgestelde vastgoed doet niet mee: kerken die voor de eredienst in gebruik zijn, waterstaatkundige werken, kastuinbouw, landbouwgrond.

Pijnacker-Nootdorp telt wat betreft de ozb voor niet-woningen in totaal 1.775 belastingplichtigen. Al deze belastingplichtigen hebben een uitnodiging gekregen om de in deze notitie besproken enquête in te vullen. Daar zitten veel dubbelingen tussen, in een groot aantal gevallen zijn eigenaar en gebruiker van een bedrijfspand één en dezelfde (rechts)persoon.

3. Het fonds draait niet op voor publieke taken

Een harde spelregel is dat de gemeente niet zal proberen om publieke taken onder het ondernemersfonds te schuiven. Wanneer de gemeente een bezuinigingstaakstelling afwentelt op het fonds, wordt het fonds een verlengstuk van de gemeentebegroting en heeft het geen meerwaarde meer. In Pijnacker-Nootdorp wordt deze spelregel door zowel gemeente als fondsbestuur onderschreven. Er hebben zich in het verleden geen situaties voorgedaan die deze afspraak onder druk hebben gezet.

4. Iedere betalende ondernemer kan invloed uitoefenen op de bestedingen

Een ondernemersfonds moet transparant zijn, in de zin dat alle bestedingen inzichtelijk zijn. Dat is een principiële statement: het fonds werkt met publiek geld, ook al is de besluitvorming privaat. Het is ook een praktisch statement: het geld moet door de ondernemers als "van hen zelf" ervaren worden en dat verplicht tot duidelijkheid. En het is nog een keer een praktisch statement: goede initiatieven moeten bekend worden en anderen moeten zich erbij kunnen aansluiten.

Het democratisch gehalte is qua vormgeving soms lastig. Uitgangspunt is dat elke OZB-betaler moet kunnen meepraten en meebeslissen over de besteding van het geld. Daarom is er een voorkeur voor de verenigingsstructuur: elke ondernemer moet lid kunnen worden van een vereniging. Maar het oerdemocratische "meeste stemmen gelden" is niet altijd de meest handige uitwerking. Een bedrijf dat via de OZB tienduizenden euro's bijdraagt aan het fonds mag in de praktijk meer gewicht laten gelden dan een bedrijf waarbij het om tientjes gaat. Het vergt dus stuurmanskunst van de besturen van de verenigingen om iedereen tot z'n recht te laten komen.

In maart 2016 hebben de ondernemers in het trekkingsgebied Buitengebied Pijnacker Oost zich officieel georganiseerd in een ondernemersvereniging. Daarmee is in alle trekkingsgebieden een vereniging of samenwerkingsverband van ondernemers actief. De ondernemers kunnen via hun lokale vereniging meebeslissen over de bestedingen vanuit het fonds.

Organisatie van het OF-PN

De jaarlijkse opbrengst van het Ondernemersfonds Pijnacker-Nootdorp is circa 3,5 ton. Dat geld wordt beheerd door de Stichting Ondernemersfonds Pijnacker-Nootdorp. Bij installatie van het fonds in 2012 is ervoor gekozen om 90% van de totale opbrengst ter beschikking te stellen aan de gebiedsgerichte ondernemersverenigingen en sectorale samenwerkingsverbanden. Het fondsbestuur beschikt over 10% van de opbrengst waarmee algemene activiteiten, bestuurs- en

administratiekosten en de weerstandsreserve mee worden bekostigd. De verenigingen maken zelf een jaarverslag met financiële verantwoording, die zij richting het fondsbestuur sturen. In de financiële verantwoording van het Ondernemersfonds richting de gemeente worden de gegevens uit deze jaarverslagen gebundeld.

In het OF-PN zijn dertien trekkingsgerechtigden actief, waaronder 11 gebiedsverenigingen en twee sectorale samenwerkingsverbanden. Daarmee heeft het fonds een dekkingsgraad van 100%, alle gebieden en sectoren in de gemeente zijn verenigd en kunnen aanspraak doen op het eigen trekkingsrecht.

In onderstaande tabel treft u een overzicht aan van de opbrengsten, bestedingen en reserves per trekkingsgerechtigde over het jaar 2015. Het gaat om een voorlopig overzicht aangezien nog niet alle verenigingen een jaarverslag hebben verstuurd aan het fondsbestuur. Dat betekent dat in werkelijkheid de bestedingen over 2015 groter zullen zijn dan in onderstaande tabel staat weergegeven.

Tabel 1 Trekkingsrechten, bestedingen en reserves OF-PN (2015)

Trekkingsgerechtigde	Trekkingsrecht 2015	Bestedingen 2015	Stand 1-01-2016
Ruyven	€ 55.499	€ 56.757	€ 2.167
Oost Ambacht	€ 40.453	€ 52.496	€ 2.153
De Boezem	€ 37.333	€ 38.357	- € 3.514
Heron	€ 11.470	-	€ 20.224
Kerngebied Pijnacker	€ 47.145	€ 40.000	€ 12.067
Parade	€ 23.506	€ 39.452	€ 9.374
Nootdorp Centrum	€ 12.534	€ 5.567	€ 39.844
Buitengebied West	€ 35.474	€ 26.016	€ 132.812
Buitengebied Oost	€ 19.677	-	€ 80.210
Noordpolder	€ 5.042	€ 1.320	€ 4.877
Noukoop	€ 7.370	-	€ 34.600
Zorg	€ 31.321	€ 2.350	€ 113.478
Sport	€ 5.304	€ 4.770	€ 534
Totaal trekkingsrechten	€ 332.128	€ 267.085	€ 461.443

Bron: Jaarrekening OF-PN 2015

Enkele opmerkingen hierover:

- In het jaar 2015 is in ieder geval ruim 80% van de totale opbrengsten besteed door de trekkingsgerechtigden. De verwachting is dat dit percentage nog verder zal oplopen nu de ondernemers in Buitengebied Oost en Noukoop zich hebben georganiseerd.
- Vooral op de bedrijventerreinen wordt er maximaal gebruik gemaakt van de trekkingsrechten. Het leeuwendeel van het budget op de terreinen wordt besteed aan beveiliging, parkmanagement, bewegwijzering en collectieve inkoop van bhv cursussen (gratis voor alle ondernemers op het terrein) en dergelijke. Daarnaast vinden er open dagen en netwerkborrels plaats en worden de ondernemers op de terreinen actief geïnformeerd over de activiteiten van hun vereniging. Bovendien beschikken zowel Ruyven, Oost Ambacht, Heron en de Boezem over een Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO). In dit KVO-traject werken ondernemers en veiligheidspartners (politie, brandweer, gemeente) samen aan de

aantrekkelijkheid, leefbaarheid en veiligheid van de bedrijventerreinen. Onderdeel van het KVO zijn de schouwrondes die tweemaal per jaar plaats vinden waarbij praktische problemen en gevaarlijke situaties worden geïnventariseerd en opgelost. In 2015 zijn alle terreinen opnieuw gecertificeerd met het keurmerk. Met het certificaat op zak kunnen ondernemers op het terrein weer aanspraak maken op een verzekeringskorting van 10% op de jaarpremie.

- De winkelgebieden Pijnacker Centrum en de Parade maken tevens goed gebruik van hun trekkingsrechten. Aankleding van de openbare ruimte, sfeerverlichting en vooral promotiedoeleinden zijn belangrijke bestedingen in beide gebieden. Zeker met de toename van het aantal winkelmeters in Ypenburg en Berkel hebben beide gebieden te maken met stevige regionale concurrentie. Die was al groot door de omliggende stadcentra van Zoetermeer en Delft op een kwartier rijafstand. De bijdrage uit het Ondernemersfonds stelt de winkeliers in beide gebieden in staat om de winkelfunctie in de gemeente te promoten en meer bezoekers te binden. De winkeliers in Ackershof hebben zelfs behoefte aan een uitbreiding van het huidige budget en denken aan de oprichting van een BIZ in hun gebied bovenop het trekkingsrecht uit het Ondernemersfonds. We gaan in het vijfde hoofdstuk van deze notitie hier nader op in. De samenwerking tussen beide gebieden is volgens ingewijden nog wel voor verbetering vatbaar, er vindt nu vrijwel geen afstemming plaats. In de kwalitatieve evaluatie zal hier meer aandacht aan besteed worden.
- Met name in de buitengebieden en in de zorgsector zijn vrij flinke reserves opgebouwd. Dat hoeft geen probleem te zijn, het staat ondernemers immers vrij om te sparen in het fonds. Er moet dan wel zicht zijn op toekomstige bestedingen. In het geval van beide buitengebieden is de verwachting dat de bestedingen de komende jaren gaan toenemen. De afgelopen jaren is er veel energie gestoken in het organiseren van ondernemers. Inmiddels zijn er volwaardige gebiedsverenigingen actief die ambities hebben om in ieder geval de volgende thema's op te pakken: bereikbaarheid (o.a. verlengde komkommerweg), aanleg van glasvezel, gebiedspromotie, bewegwijzering en publieksactiviteiten (Bieslanddagen, Kom in de Kas, Open Dag Oude Leede, etc.). Het mobiliseren van bestedingen in de zorgsector is lastiger, en het fondsbestuur erkent dat dit een aandachtspunt is voor de toekomst. Over onderbesteding in de zorgsector en andere trekkingsgebieden zullen we tevens in het tweede deel van de evaluatie terugkomen.

Ontwikkelingen in het OF-PN

We geven kort de ontwikkelingen in het Ondernemersfonds Pijnacker-Nootdorp aan de hand van de volgende categorieën: de bedrijventerreinen (44% van het totale fondsbudget), de dorps- en winkelcentra (25%), de overige gebiedsverenigingen, de sport en gemeentebrede bestedingen.

Bedrijventerreinen

De bedrijventerreinen hadden bij aanvang van het fonds in 2012 een heel duidelijke ambitie: het organiseren van parkmanagement in de brede zin van het woord. Een ambitie die gedeeld werd door zowel eigenaren als gebruikers van de bedrijfspanden. Het fonds heeft gezorgd voor een situatie

waarin alle ondernemers meebetalen aan deze gezamenlijke voorzieningen. Op de Boezem betaalden in 2011 bijvoorbeeld nog maar 23 bedrijven elk € 600,- voor beveiliging van hun panden, nu wordt het hele bedrijventerrein beveiligd met geld uit het Ondernemersfonds. Veel meer dan een potje voor collectieve voorzieningen betekende de komst van het ondernemersfonds een verhoging van de organisatiegraad op de bedrijventerreinen, wat de mogelijkheden voor kennisdeling en gezamenlijke investeringen heeft vergroot. Het fonds biedt de ondernemers wat aanjaaggeld om nieuwe ontwikkelingen in gang te zetten.

Een goed voorbeeld is het faciliteren van glasvezel op Oost Ambacht. Het aanleggen van glasvezel is een kostbare aangelegenheid en bij uitstek een voorziening waarbij gezamenlijk investeren loont, zeker voor de kleine en middelgrote bedrijven. Het budget van het fonds was ontoereikend om de gehele investering te financieren maar bood wel de mogelijkheid om de ondernemers bij te laten staan door een professioneel bureau dat de organisatie en inkoop op zich nam. Op dit moment zijn ruim 30 à 35 ondernemers aangesloten op het glasvezelnetwerk.

Inmiddels zitten alle terreinen aan de toppen van hun trekkingsrecht, maar dat betekent niet dat er geen ruimte meer is voor nieuwe ambities. Op de website van bedrijvenpark De Boezem worden tal van plannen genoemd:

- In kaart brengen van beschikbare AED's
- Het opzetten van een SMS diens voor BHV'ers
- Camera toezicht
- Opzetten betere beveiliging via collectief verband
- Oefeningen met brandweer- en ambulancemedewerkers
- Veiligheidsvoorlichting geven
- Inschakelen mobiliteitsmakelaar voor een plan van huurfietsen bij het station van de randstadrail
- Onderzoeken mogelijkheden aanleg glasvezel

De terreinverenigingen hebben zich in de afgelopen jaren weten te ontwikkelen tot volwaardige gesprekspartners voor de gemeente en andere partijen. Zeker als het gaat om bereikbaarheid, parkeren, bestemmingsplannen en terreinontwikkeling. De ondernemers op Oost Ambacht en het nieuwe Heron bedrijvenpark streven zelfs naar een nog intensievere samenwerking op het gebied van bereikbaarheid, gezamenlijke belangenbehartiging en de inkoop van collectieve goederen.

De beperkte horizon van het fonds (tot eind 2016) speelt de terreinverenigingen wel parten. Zo zijn de ondernemers op de Boezem bezig met het opstellen van een meerjarenplan voor het terrein waarin onder andere beveiliging en parkmanagement voor een langere termijn geregeld moeten zijn. Het afsluiten van langjarige contracten en/of raamovereenkomsten kan aanzienlijke besparingen opleveren, en zeker investeringen als camerabeveiliging kunnen alleen maar worden gedaan indien men zicht heeft op meerderjarige inkomsten. De tweejaar-horizon die het ondernemersfonds in 2014 heeft gekregen zet een rem op het maken van lange termijnplannen.

Dorps- en winkelcentra

In de aanloop naar de komst van een Ondernemersfonds waren vooral de winkeliers in Pijnacker centrum (en dan vooral de Ackershof), de ondernemersvereniging Dorpsstraat Nooddorp en de winkeliers in de Emerald positief gestemd. Met het fonds zouden zij gaan beschikken over een

stevige weerstandsreserve voor gezamenlijke promotie en investeringen. Bovendien betalen met de komst van een fonds ook de winkeliers in de aanloopstraten mee aan gezamenlijke promotie en andere voorzieningen.

De in 2013 opgerichte Ondernemersvereniging Kerngebied Pijnacker (OVKP) maakt inmiddels goed gebruik van het budget wat in het gebied wordt opgebracht. Naast bestedingen aan sfeerverlichting en promotieactiviteiten heeft de vereniging onlangs een plan van aanpak opgesteld om het centrum te verbeteren en meer bezoekers aan te trekken. In de vereniging zijn niet alleen winkeliers actief maar daarnaast ook dienstverleners, vastgoedeigenaren, bouwbedrijven, horeca en andere bedrijvigheid. Allen hebben naar eigen zeggen baat bij meer levendigheid en meer bezoekers in het centrum. De winkeliers van de Ackershof hebben daarbij zelf expertise ingekocht om haar visie op het centrum te formuleren, de concurrentiepositie van het centrum te beschouwen en heldere actiepunten te benoemen. De daaruit voortgekomen actiepunten worden nu één voor één opgepakt. Een belangrijke aanbeveling die uit dit onderzoek volgde was de aanstelling van een kwartiermaker voor het centrum van Pijnacker. Tevens beraden de winkeliers zich op het creëren van aanvullende middelen met behulp van een BIZ, we komen daar in het vijfde hoofdstuk op terug.

De grootste trekkingsgerechtigde in Nootdorp is winkelcentrum de Parade. De winkeliers gebruiken de opbrengsten uit het fonds veelvuldig om het centrum te promoten en hun belangen te behartigen. De overige ondernemers in Nootdorp hebben hun belangen en budget gebundeld in het trekkingsrecht Nootdorp Centrum.

Overige gebieden en sectoren

Sinds de evaluatie van 2014 heeft het fondsbestuur veel energie gestoken in het organiseren van de overige trekkingsgerechtigden. Dat blijkt een lange adem te vergen, maar lijkt langzaam vruchten af te werpen. Zo zijn de ondernemers in Noukoop en het Buitengebied Oost nu officieel georganiseerd in een ondernemersvereniging en kunnen zij aanspraak maken op het eigen trekkingsrecht. In beide gebieden zijn vooral beveiliging en bereikbaarheid belangrijke thema's waarop ondernemers zich willen manifesteren. In de buitengebieden van Pijnacker-Nootdorp zijn ondernemers inmiddels aan de slag gegaan met deelbudgetten voor kleinere projecten zoals; bewegwijzering, onderzoek naar glasvezelaanleg en meepraten over de infrastructuur in het gebied (o.a. de Verlengde Komkommerweg en de rotonde bij de Oude Leede). In winkelcentrum Emeral (Buitengebied West) is geïnvesteerd in de beveiliging rondom oud&nieuw in nauwe samenspraak met de omliggende bewoners.

Het Ondernemersfonds heeft een stevige impuls gegeven aan de organisatie van sportclubs en verenigingen in Pijnacker-Nootdorp. Sinds 2015 is de samenwerking officieel bekrachtigd in de Stichting Sportraad Pijnacker-Nootdorp. Het bedrag waar de verenigingen over beschikken is niet groot, maar kan naar eigen ervaring zeer effectief worden ingezet. Met het geld worden sportcafés, bijeenkomsten en netwerkborrels georganiseerd. Bovenal is de Sportraad een vaste overlegpartner geworden voor de gemeente, zoals bij de vaststelling van de sportnota. Door de hechtere organisatiegraad van sportverenigingen bleek het eenvoudiger om knelpunten en ambities te inventariseren en te bundelen.

Gemeentebrede bestedingen

Ieder jaar wordt 10% van het totale fondsbudget opzij gelegd in een algemene reserve. De administratieve taken van het fonds worden hiermee bekostigd waaronder het opmaken van een jaarverslag, het beheren van de website en de oprichtingskosten van de gebiedsverenigingen. Daarnaast is er ruimte om enkele projecten met een gemeentebreed en/of sectoroverstijgend karakter te financieren.

Vanuit het gemeentebrede budget werden de afgelopen jaren de volgende activiteiten gefinancierd:

- De Week van de Techniek; in oktober 2015 hebben 675 leerlingen van 13 tot 15 jaar kennis gemaakt met ICT en techniek door het bezoeken van diverse bedrijven in Pijnacker (en Lansingerland). Het project is medegefinancierd door het Ondernemersfonds.
- De Week van Zorg en Welzijn; in maart 2016 georganiseerd (gelijktijdig met de landelijke 'week'), gefinancierd door het Ondernemersfonds.
- Oostland Culinair; de drie edities van het culinaire festival met lokale producten waren voor een belangrijk deel gefinancierd door het Ondernemersfonds
- Kom in de Kas; landelijk publieksevenement waar afgelopen jaar twaalf tuinbouwbedrijven in Pijnacker aan mee hebben gedaan, mede gefinancierd door het Ondernemersfonds
- Woonplein; tijdens de Woonbeurs werd het Raadhuisplein getransformeerd tot woonplein waar lokale bouw- en interieurbedrijven kraampjes hadden ingericht.
- Oostlanddag; mede financiering van het jaarlijkse ondernemersevent
- De Ondernemersprijs; mede financiering van de twee jaarlijks uitgereikte prijs

Transparantie en communicatie

Bij de politieke beraadslagingen over de voorgaande evaluatie is kritiek geuit over de zichtbaarheid en transparantie van het Ondernemersfonds. Niet alle ondernemers waren voldoende op de hoogte van de mogelijkheden van het fonds, het was vaak niet duidelijk hoe groot het budget per trekkingsgebied was en er was onvoldoende overzicht over en inspraak op de gemeentebrede activiteiten die vanuit het fonds werden gefinancierd. Deels had dit een technische oorzaak: het fonds beschikt pas sinds een paar maanden over de correcte ozb-opbrengsten per trekkingsgebied en kon dus lange tijd geen openheid van zaken geven aan de gebiedsverenigingen. Daarnaast heeft het fondsbestuur de hand ook in eigen boezem gestoken. Er was verzuimd om een jaarlijkse vergadering te beleggen en de transparantie van het fonds kon verbeterd worden.

In de afgelopen periode heeft het fondsbestuur het volgende gedaan om de transparantie van het fonds te verbeteren.

- Er is in het afgelopen jaar (september 2015) een algemene, openbare jaarvergadering georganiseerd waar circa 40 à 50 ondernemers op af zijn gekomen. Het fonds heeft de ondernemers daar op de hoogte gesteld van de recente ontwikkelingen en gemeentebrede bestedingen. Op voorspraak van ondernemers is onder andere besloten om geen garantiestellingen te geven aan grote publieksevenementen zoals Oostland Culinaire. De stemming gedurende de bijeenkomst was over het algemeen zeer positief. Ondernemers waarderen de structurele financiering die het fonds te bieden heeft. Tijdens de vergadering is tevens een overzicht gegeven van de beschikbare budgetten per trekkingsgebied.
- Het fondsbestuur is actiever geweest in de benadering van gebiedsverenigingen. De bestuurders hebben diverse malen tekst en uitleg gegeven aan de georganiseerde ondernemers. Bovendien heeft het bestuur de nog niet georganiseerde gebieden ondersteund in het oprichten van een vereniging.
- Er is een centraal ledenregister ontworpen dat ten dienste staat aan de diverse gebiedsverenigingen. In dit register kunnen de verenigingen zelf hun leden registreren (NAW gegevens). Het Bedrijvenpark de Boezem en de OVPN werken inmiddels met dit register, het bestuur wil dit systeem de komende periode nadrukkelijk onder de aandacht brengen van de verenigingen en het gemeentebreed uitrollen.

Het fondsbestuur heeft niet de ambitie om nog nadrukkelijker op de voorgrond te treden, het is dienstbaar aan de verenigingen. Het inhoudelijke gesprek over de gewenste bestedingen vindt immers vooral plaats bij de diverse gebiedsverenigingen. Het fonds onthoudt zich van inhoudelijke beïnvloeding van de bestedingen op gebiedsniveau. Het betrekken van de ondernemers bij de bestedingen en planvorming is daarom vooraleerst een taak van de afzonderlijke verenigingen. Diverse verenigingen zijn daar ook zeer actief in, zoals de ondernemersverenigingen op Ruyven, Oost Ambacht, De Boezem die ieder jaar meerdere bijeenkomsten organiseren waaronder een algemene ledenvergadering. Op deze bijeenkomsten vindt het gesprek over de collectieve bestedingen plaats. Ook in de andere gebieden worden de leden betrokken bij de besluitvorming over de bestedingen.

Tot slot nog een opmerking over de inkomsten van het fonds. Enkele ondernemers hebben gesuggereerd om de bijdrage aan het fonds per belastingplichtige inzichtelijk te maken op de jaarlijkse ozb-aanslag. Dit is echter juridisch niet mogelijk. Formeel bestaat er geen verband tussen de ozb-inning en de jaarlijkse gemeentelijke subsidie aan het Ondernemersfonds. De ozb is een algemeen heffingsmiddel, geen doelbelasting. Het is daarom juridisch niet mogelijk om op het aanslagbiljet de bijdrage aan het ondernemersfonds inzichtelijk te maken. Net als ook andere reguliere gemeentelijke uitgaven niet worden weergegeven op een individueel aanslagbiljet. Overigens is het betrekkelijk eenvoudig voor een ondernemer om zijn bijdrage te berekenen door de woz-waarde van zijn bedrijfspand erop na te slaan. Als eigenaar-gebruiker betaalt hij 50 euro per ton woz-waarde. Eigenaren betalen 58% van dit bedrag, gebruikers 42%. De rekensom is snel gemaakt.

3. Methodische opzet enquête

In de raadsvergadering van 27 november 2014 heeft de gemeenteraad per amendement laten vastleggen dat een onafhankelijke, representatieve en kwantitatieve onderzoek diende te worden uitgevoerd naar het draagvlak van het fonds bij ondernemers. We hebben daartoe een digitale enquête uitgeschreven waarvoor alle gebruikers en eigenaren van een niet-woning per brief zijn uitgenodigd. In dit hoofdstuk bespreken we de methodische en inhoudelijke opzet van de enquête.

Een aantal ondernemersfondsen zijn Pijnacker-Nootdorp voorgegaan in het houden van een enquête onder alle betalende ondernemers. In Delft, Groningen (beiden 2013) en Utrecht (2014) is er bij de evaluatie gekozen voor het uitvoeren van een peiling. De ervaringen van zowel fondsbesturen als gemeenteraden over de functionele meerwaarde van de peiling zijn niet onverdeeld positief. Dat heeft voornamelijk te maken met de beperkte respons. Utrecht kon nog rekenen op een respons van 9,4%, in Delft was het 8% en in Groningen reageerde slechts 6,9% van alle betalende ondernemers. Dat heeft niet zozeer te maken met onbekendheid of onverschilligheid ten aanzien van het fenomeen ondernemersfonds. Andere ondernemersenquêtes laten vergelijkbare responspercentages zien. Het is een algemene tendens waar iedere peilingdeskundige en onderzoeker tegenwoordig mee te maken heeft. De opkomst van de nieuwe media is gepaard gegaan met een toenemend gebruik van enquêtes met een enorme daling van de respons als gevolg. Waren in de jaren '80 en begin jaren '90 waren responspercentages van minimaal 60% de norm, inmiddels zijn onderzoekers blij met een respons van meer dan 10%. Veelzeggend is de daling van de respons op wat misschien wel de grootste peiling die ons land kent; de Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden. Van 81% in 1983, naar 60% in 1995 en nog maar 28% in 2014. Het is tegenwoordig dan ook vrij gebruikelijk om niet meer een steekproef te trekken, maar een hele populatie te benaderen, teneinde aan een bruikbare respons te komen.

Methodologen waarschuwen voor het ontlenen van exacte antwoorden op basis van een enquête en adviseren om het instrument niet eenzijdig in te zetten als onderzoeksmethode. Er bestaat een zekere overeenstemming over de volgende richtlijnen bij het gebruik van een enquête als onderzoeksmethode:

- Benader, zeker bij beperkte aantallen (vrijwel iedere lokale en regionale peiling), de gehele onderzoekspopulatie voor het verkrijgen van een bruikbare respons.
- Gebruik enquêtes voornamelijk om een richtinggevend kader te scheppen. De waarde van een enquête in 'survey onderzoek' is tegenwoordig vooral die van een eerste zoeklijn: welke indicaties levert de kwantitatieve check voor kwalitatieve vraagstellingen? Waar zitten aanknopingspunten voor nadere analyse?
- Breng de enquête voldoende onder de aandacht, het liefst zowel digitaal als op gedrukt materiaal. Bij het versturen van uitnodigingen gaat de voorkeur uit naar een papieren brief, e-mails worden in toenemende mate niet gelezen en/of weg geklikt.
- Houdt het kort. Hoe langer de enquête, des te hoger de non-respons.

- Waak ervoor dat de enquête voldoende beveiligd is tegen misbruik. Zeker bij digitale enquêtes is een goede beveiliging essentieel om te voorkomen dat een respondent meerdere malen kan reageren.
- Stel zoveel mogelijk vragen die zich lenen voor een gerubriceerd antwoord en waar beperkte (technische) voorkennis voor noodzakelijk is.
- Laat enquêteresultaten het liefst gepaard gaan met kwalitatieve onderzoeksresultaten verkregen uit interviews met stakeholders, rapporten en ander materiaal

Bij de opmaak en verspreiding van de enquête in Pijnacker-Nootdorp hebben we rekening gehouden met bovenstaande richtlijnen. Net als bij de evaluaties van de fondsen in Delft, Utrecht en Groningen is het totale gemeentelijke woz-bestand (niet-woningen) gebruikt om de ondernemers te benaderen. Alle 1.775 betalende ondernemers (gebruikers en eigenaren van een niet-woning) hebben per brief een uitnodiging ontvangen met een unieke code om de digitale enquête in te vullen. Het is voor de respondenten niet noodzakelijk om persoonsgegevens op te geven en er is geen sprake van een koppeling tussen code en het adressenbestand. De anonimiteit van de respondent is kortom gegarandeerd, tenzij hij/zij zelf verkies persoonsgegevens op te geven. De responstermijn was ruim anderhalve week. Diverse ondernemersverenigingen en het fondsbestuur hebben hun leden per mail geattendeerd op het bestaan van de enquête en opgeroepen deze in te vullen.

De enquête bestaat uit de volgende vragen met antwoordmogelijkheden.¹

1.	Bent u:	a) Eigenaar van zakelijk vastgoed b) Gebruiker van zakelijk vastgoed c) Eigenaar en gebruiker
2.	Indien gebruiker of eigenaar/gebruiker, hoeveel arbeidsplaatsen telt uw onderneming?	a) 1-5 b) 5-20 c) Meer dan 20
3.	Bent u op de hoogte van het bestaan van het Ondernemersfonds Pijnacker-Nootdorp?	a) Nee b) Ja
4.	Indien ja, op welke wijze? Meerdere antwoorden mogelijk	a) Via via b) Uit de krant c) Via contacten in de ondernemersvereniging d) Als bezoeker van de website e) Als actief gebruiker van het fonds f) Anders, namelijk..
5.	Bent u lid van een of meer ondernemersverenigingen in Pijnacker-Nootdorp, die actief is in één van de trekkingsgebieden: Boezem, Buitengebied Oost, Buitengebied West, Heron, Noordpolder, Nootdorp Centrum, Noukoop, Oost Ambacht, Parade, Pijnacker Centrum, Ruyven, Sportraad of Zorg?	a) Ja b) Nee

¹ In de bijlage treft u de volledige uitnodiging en enquête (met kort inleidende tekst) aan.

6.	Bent u voorstander van gezamenlijke belangenbehartiging en gezamenlijke projecten voor versterking van het ondernemingsklimaat door ondernemers?	<ul style="list-style-type: none"> a) Ja b) Nee c) Neutraal / geen mening
7.	Bent u voorstander van structurele financiering van belangen en projecten door een fonds gevoed uit de ozb-opbrengst?	<ul style="list-style-type: none"> a) Nee. Ik zie geen meerwaarde van welke samenwerking ook maar b) Nee. Ik zie wel meerwaarde in samenwerking, maar meebetalen moet geheel vrijwillig c) Nee. Ik ben wel voor een vorm van verplichting, maar niet via de gemeente d) Ja, mits de ondernemers zelf de besluiten nemen en de gemeente op afstand blijft e) Ja, maar ik wil kritisch kunnen zijn over de plannen en de bestedingen f) Ja, het werd hoog tijd dat de krachten gebundeld werden g) Anders, namelijk...
8.	Wat vindt u van de voeding van het fonds op basis van €50 per €100.000 woz-waarde?	<ul style="list-style-type: none"> a) Te hoog, de lasten voor ondernemers zijn sowieso te hoog b) Te hoog, zolang ik te weinig resultaten zie c) Geen inzicht, kan niet vergelijken d) Zal wel redelijk zijn e) Als er goede plannen zijn voor het ondernemingsklimaat in Pijnacker-Nootdorp, maakt de hoogte niet zoveel uit f) Anders, namelijk...
9.	De activiteiten van het fonds zijn nu gericht op gebieden en sectoren, niet op thema's die heel Pijnacker-Nootdorp aangaan, zoals marketing en duurzaamheid. Wat vindt u van het ambitieniveau van het ondernemersfonds?	<ul style="list-style-type: none"> a) Het is nu al teveel b) Zo houden als nu c) Het fonds moet meer aan de weg timmeren. De mogelijkheden zijn nog niet helemaal benut d) Het mag wel wat offensiever, er is genoeg te doen e) Anders, namelijk...
10.	Zijn er problemen, plannen of mogelijke bestedingen waarvoor u aandacht wilt van ondernemend Pijnacker-Nootdorp?	...

11.	Bent u bereid om daarover mee te denken en zo ja, wilt u uw naam en mailadres hieronder kenbaar maken?	...
-----	--	-----

De voorkeur gaat ernaar uit om de resultaten van de enquête in samenhang te beschouwen met het kwalitatieve deel van de evaluatie dat in september klaar zal zijn. We gebruiken de enquête dan conform de methodologische waarde die we hiervoor hebben aangeduid: als een aangever van vragen.

4. Resultaten enquête

In totaal hebben exact 150 betalende ondernemers de enquête ingevuld. Op een totaal van 1.775 aangeschreven adressen komen we tot een respons van 8,5%. Een resultaat dat in de buurt komt van de responspercentages in Groningen, Delft en Utrecht. Niet veel, maar wel conform verwachting. Het nog steeds geringe aantal reacties maakt het des te belangrijker om zorgvuldig om te gaan met de resultaten. Deze zijn voornamelijk bruikbaar om algemene indicaties uit te ontleen. We zullen daarnaast de resultaten zoveel mogelijk presenteren in absolute aantallen, bij 150 respondenten zeggen exacte percentages niet zoveel (slechts in algemene grootheden wel).

Om te beginnen geven we enkele gegevens aangaande de respondenten:

- De meerderheid (69 respondenten) is zowel gebruiker als eigenaar van een niet-woning. Daarnaast hebben 40 ondernemers die een pand gebruiken (huren) en 41 vastgoedondernemers de enquête ingevuld.
- De meeste respondenten hebben een bedrijf met 1 tot 5 arbeidsplaatsen (85), daarna volgen de ondernemers met 5 tot 20 arbeidsplaatsen (42) en ten slotte nog 23 grote bedrijven. Dat lijkt een normale verdeling te zijn.
- Twee derde van de respondenten is lid van één van de ondernemersverenigingen die aanspraak maken op een trekkingsrecht; het gaat om 96 van de 150 respondenten. Dat is een behoorlijk aantal. Ter vergelijking; in Groningen was twee derde geen lid van een vereniging (in Delft en Utrecht is dit niet gemeten).

We komen vervolgens op het communicatieve aspect van het ondernemersfonds. De bekendheid van het Ondernemersfonds onder de respondenten is groot. Van de 150 respondenten zijn maar liefst 134 bekend met het bestaan van het fonds. Dat mag geen verrassing heten, diegene die onbekend zijn met het Ondernemersfonds zullen minder snel reageren op een enquête hierover. De kanalen waardoor zij bekend zijn met het fonds zijn divers. De meeste weten het via contacten binnen de ondernemersvereniging (69), via via (34) of als actief gebruiker van het fonds (41). Het is daarbij de vraag in hoeverre bekendheid van het Ondernemersfonds een doel op zich is. Het fonds staat immers vooral ten dienste van de ondernemersverenigingen waar het inhoudelijke gesprek wordt gevoerd. De resultaten van de vraag geven ons wel de mogelijkheid om na te gaan in hoeverre de actieve gebruikers het Ondernemersfonds waarderen.

De waardering, dan wel draagvlak, voor het Ondernemersfonds onder de respondenten komt het beste tot uitdrukking in de vragen 6 en 7. Onderstaande de resultaten in absolute aantallen.

6.	Bent u voorstander van gezamenlijke belangenbehartiging en gezamenlijke projecten voor versterking van het ondernemingsklimaat door ondernemers?	a) Ja	84
		b) Nee	66
		c) Neutraal / geen mening	0

7.	Bent u voorstander van structurele financiering van belangen en projecten door een fonds gevoed uit de ozb-opbrengst?	a) Nee. Ik zie geen meerwaarde van welke samenwerking ook maar 30 b) Nee. Ik zie wel meerwaarde in samenwerking, maar meebetalen moet geheel vrijwillig 19 c) Nee. Ik ben wel voor een vorm van verplichting, maar niet via de gemeente 7 d) Ja, mits de ondernemers zelf de besluiten nemen en de gemeente op afstand blijft 44 e) Ja, maar ik wil kritisch kunnen zijn over de plannen en de bestedingen 44 f) Ja, het werd hoog tijd dat de krachten gebundeld werden 11 g) Anders, namelijk... 13
----	---	--

Een kleine meerderheid van de respondenten geeft aan voorstander te zijn van gezamenlijke belangenbehartiging en projecten voor ondernemers. Van de voorstanders zijn de meeste tevens ook lid van een ondernemersvereniging (64 van de 84). Vrijwel alle actieve gebruikers van het fonds zijn tevens voorstander van het fonds. Onder de vastgoedeigenaren vinden we relatief veel voorstanders van gezamenlijke belangenbehartiging, onder de gebruikers en eigenaren-gebruikers vinden we vrijwel evenveel voor- als tegenstanders. Op de vraag of deze belangen en projecten tevens gefinancierd dienen te worden middels een ozb-verhoging zien we eenzelfde verdeling tussen voor- en tegenstanders. Het aantal voorstanders lijkt iets groter, maar dat heeft te maken met het feit dat meerdere antwoorden konden worden ingevuld.

Vragen 8 en 9 blijken qua resultaat weer nauw samen te hangen met de antwoorden op de voorgaande twee vragen. De tariefhoogte lijkt in de discussie over de wenselijkheid van het fonds niet van doorslaggevende rol te zijn. Conform verwachting vinden vrijwel alle tegenstanders (antwoorden nee op vraag 6) het tarief te hoog, de meesten geven aan dat de lasten voor ondernemers sowieso te hoog zijn. Onder de voorstanders geeft een ruime meerderheid aan geen onoverkomelijke problemen te hebben met de tariefhoogte. Bij vraag 9 geven de meeste tegenstanders aan dat het aantal activiteiten nu al teveel is. Onder de voorstanders bestaan er twee bijna gelijke groepen, waarbij de ene groep pleit voor meer ambities en gemeentebrede activiteiten en de anderen het fonds op de huidige voet willen doorzetten.

We ontleen aan de resultaten van deze enquête in ieder geval twee algemene indicaties.

- Er bestaan in Pijnacker-Nootdorp – zoals ook bij de andere fondsen – geen grote groepen expliciete voor- of tegenstanders getuige ook de grote non-respons. De beoordeling over het functioneren van het fonds blijkt vooral een stakeholderskwestie te zijn die zich niet goed leent voor een algemene raadpleging.

- De waardering van het fonds door de respondenten lijkt erg op die in Groningen, Delft en Utrecht. In al deze evaluaties is het aantal voorstanders bijna gelijk aan het aantal tegenstanders, meestal met een lichte meerderheid voor. Dat is ook in Pijnacker-Nootdorp het geval.

De resultaten van de enquête geven daarnaast aanleiding om de volgende thema's te bespreken in het kwalitatieve deel van de evaluatie.

- De wenselijkheid van doorontwikkeling van de bestedingen uit het fonds. Circa de helft van de voorstanders uit de enquête geeft aan dat ze het huidige ambitieniveau in stand willen houden. Een doorontwikkeling naar meer gemeentebrede en visionaire projecten hoeft het behoud van wat nu goed gaat echter niet in de weg te staan. Deze vraag verdient dan ook meer verdieping door er met betrokkenen over te spreken. In het slothoofdstuk volgt al een korte analyse.
- De transparantie en communicatie van het fondsbestuur naar georganiseerde ondernemers zou volgens enkelen nog voor verbetering vatbaar zijn. Permanente communicatie zal wel een investering in capaciteit vragen, we komen hier in het slothoofdstuk op terug.
- Enkele ondernemers vragen expliciet om een professionalisering van het Ondernemersfonds
- Er worden door enkele respondenten aandacht gevraagd voor specifieke thema's, waaronder;
 - Camerabewaking op de bedrijventerreinen en winkelcentra (Parade)
 - Graskanten in de Noordpolder
 - Parkeerproblematiek op de bedrijventerreinen
 - Bewegwijzering naar het centrum en de Parade
 - Aankleding openbare ruimte in het centrum
 - Aanleg van glasvezel
 - Investeren in het verblijfsklimaat op de bedrijventerreinen

5. Ondernemersfonds vs. BIZ of reclamebelasting

Bij de behandeling van de vorige evaluatie van het ondernemersfonds in de gemeenteraad is gevraagd waarom in Pijnacker-Nootdorp gekozen is voor een gemeentebreed fonds op woz-basis en niet voor een gebiedsfonds op BIZ-basis. Hoewel deze vraag op deze plek enigszins oneigenlijk is – een evaluatie gaat over de vraag naar wat geweest is en niet naar wat misschien ook had kunnen zijn – geven we toch inzicht in de motieven die in 2012 bij de komst van het fonds aan de orde waren en dat nog steeds zijn.

Het ondernemersfonds op woz-basis komt uit Leiden en dateert uit 2005. Het is korte tijd later gevolgd door onder meer Leeuwarden en Gouda. Het was een volledig bottom-up initiatief. Er is bij de toenmalige staatssecretaris die functioneel toezicht hield op de financiën van het lokaal bestuur gecheckt of de constructie toelaatbaar was (dat was het geval) en er is bij het Ministerie van Financiën btw-plicht gevraagd en verkregen, maar verder gaat het concept van een ondernemersfonds buiten nadere regelgeving door het Rijk om.

Voor de Rijksoverheid en ook voor de landelijke standsorganisaties was de komst van deze bottom-up fondsen – samen met het succes van de Business Improvement Districts in de Angelsaksische wereld – het signaal dat er behoefte was aan een niet-vrijblijvende aanpak op lokaal niveau. Omdat wet- en regelgeving bij uitstek het instrument zijn voor de landelijke overheid, heeft dat initiatief de vorm gekregen van de BIZ-wet. In het onderzoek voorafgaand aan de BIZ-wet, is de ervaring die inmiddels met de woz-fondsen was opgedaan, niet gebruikt. Er zijn dus twee concepten met een onderling verschillende oriëntatie tot ontwikkeling gekomen. Een derde variant voor lokale fondsvorming was de aloude Reclamebelasting. Die bestond al veel langer, maar wordt pas sinds korte tijd ingezet als voeding voor een gebiedsfonds.

Toen in 2011 de discussie liep over oprichting van het Ondernemersfonds Pijnacker-Nootdorp, had de BIZ nog een experimentele status. In het rapport uit oktober 2011 waarop de gemeenteraad van Pijnacker-Nootdorp het besluit heeft gebaseerd om een fonds mogelijk te maken, is een afwegingskader opgenomen tussen BIZ, Reclamebelasting en Ondernemersfonds. We citeren dat kader integraal in onderstaande boxtekst.

1.3 De beschikbare instrumenten

De praktijk is in zekere zin aan de leer vooraf gegaan. Er zijn, zonder al te veel discussies, goede collectieve oplossingen ontstaan. Zo wordt er geen nieuw bedrijventerrein meer ontsloten zonder dat er in de koop- of pachtvereenkomst verplichte afspraken zijn opgenomen over participatie van bedrijven in collectieve arrangementen zoals onderhoud, beveiliging en energiehuishouding. Winkelcentra met één grote eigenaar (vaak een institutionele belegger) werken vaak met een verplichte opslag op de huur om gezamenlijk beheer en promotie van het centrum te betalen. In Pijnacker-Nootdorp is dat het geval bij De Parade en de Ackershof. En de ambulante handel betaalt her en der ook een toeslag – soms zelfs een zeer forse toeslag – op de marktgelden (ook een publieke heffing). Dat laatste is een grappige paradox: de 'vrije jongens' van de lokale economie, de

markthandelaren, die vrijwillig een extra last betalen; maar de ratio is glashelder: een markt is in hoge mate afhankelijk van promotie en beheer en daar is een gezamenlijke kas voor nodig. In veel gevallen is echter een privaatrechtelijke oplossing voor de bundeling van collectieve belangen van ondernemers niet haalbaar: het eigendom is te versplinterd, het ontbreekt aan organiserend vermogen, er zijn geen aanspreekbare partijen, enzovoort. Dan komen publieke regelingen in beeld, waaronder een ondernemersfonds op WOZ-basis.

Er zijn op dit moment drie methodes in beeld om collectieve acties ook collectief te laten financieren, met passeren van freeriders. We benoemen ze in het kort.

Ten eerste. De reclamebelasting is een belasting op reclame-uitingen. Een reclame-uiting is alles wat iets meer is dan alleen een naamsaanduiding. De gemeente kan in een verordening een gebied aanwijzen waarbinnen reclamebelasting betaald moet worden. Dat kan een klein gebied zijn, het kunnen ook verscheidene gebieden per gemeente zijn. Probleem is wel dat de belasting alleen betaald wordt door de gebruikers van een reclamevoerend pand. In de praktijk: winkels en een beetje horeca. Andere bedrijven die evenzeer belang hebben bij "traffic" en collectieve belangenbehartiging, doen niet mee. En buiten de winkelgebieden werkt de reclame-belasting sowieso niet. Het instrument van de verordening maakt de reclamebelasting wat log – de gemeente heeft er veel zeggenschap over - maar de inzetbaarheid is flexibel. De tarifiering is dat ook. Er zijn globaal drie tariefgrondslagen:

- Een eenheidstarief, een gelijk bedrag voor elke winkel. Dat wringt wat: een groot en een klein bedrijf betalen dan evenveel. Deze manier van tarifieren lokt veel bezwaren uit: bedrijven gaan argumenteren dat ze alleen een naamsaanduiding voeren en geen reclame.
- Een bedrag gerelateerd aan de omvang van de reclame-uiting. Ook dat wringt wat: een belwinkel heeft een minimale omzet maar moet zichzelf met veel reclame vindbaar maken, terwijl een warenhuis op eigen kracht gevonden kan worden. Bovendien zijn de perceptiekosten – de kosten die gemaakt worden om de belasting te innen – vrij hoog: er moet gemeten en gerekend worden. Dat kan door gespecialiseerde bureaus gebeuren, naar dan nog lopen de kosten op tot 20% van de opbrengst.
- Een tarief gerelateerd aan de WOZ-taxatie van een pand.

De reclamebelasting is lang geleden in het leven geroepen om gemeentebesturen een instrument te geven ter beteugeling van wildgroei van reclame in het straatbeeld. De belasting is nu aan een tweede leven begonnen als grondslag voor collectieve belangenbehartiging. De belasting is een effectief instrument om aan geld te komen in een situatie waarin de belangen van winkeliers leidend zijn. Omdat de populatie die meebetaalt vrij klein is, kunnen de kosten per belastingplichtige behoorlijk oplopen, alvorens een substantiële opbrengst in zicht komt.

De reclamebelasting is voor Pijnacker-Nootdorp niet bijzonder relevant. De twee grootste winkelgebieden in de gemeente – De Parade en de Ackershof – hebben via de huuropslag al een collectieve regeling. Een reclamebelasting zou voor kleinere gebieden (aanloopstraten) iets kunnen betekenen, maar dat wordt wel heel kleinschalig. En is geen oplossing voor de vraagstelling op de bedrijventerreinen.

Ten tweede. Sinds enkele jaren is er een wettelijke regeling om tot een gebiedsgerichte 'businessstax' te komen, de zogenaamde BIZ. De regeling heeft een proefstatus en loopt op 1 januari 2012 af. In 2012 volgt een evaluatie. Welke kant die evaluatie op gaat, is nu nog niet te zeggen. Aan de BIZ zelf is een jarenlange discussie vooraf gegaan, dat kan nu ook weer het geval zijn. Inzetten op een BIZ betekent dus rekening houden met een wachtperiode.

Kenmerk van de BIZ is zijn gebiedsgerichtheid: een BIZ kan tot op postcodeniveau bepaald worden en binnen dat gebied kunnen zelfs weer sectorale uitzonderingen gemaakt worden. Er zijn in de proefperiode van de regeling bij gevolg veel mini-BIZzen tot stand gekomen. De hoogte van de

heffing wordt gerelateerd aan de WOZ-waarde. De BIZ wordt alleen betaald door de huurders van een zakelijk onroerend goed. Alleen bij leegstand wordt de heffing verlegd naar de eigenaar. Omdat het aantal schouders dat de lasten draagt beperkt is, kan de last per heffingsplichtige oplopen.

De regeling stelt complexe, getalsmatige draagvlakeisen, vast te leggen via een schriftelijke stemming onder de gebruikers van de panden (het huurdersdeel van de WOZ). Die bepalingen zijn zowel voor de gemeente als voor de vrijwilligers-bestuurders van sommige terreinverenigingen niet realistisch en haalbaar in de uitvoering. Juist de wat verouderde terreinen met een behoorlijke omvang en een diversiteit aan bedrijventypes en veel freeriders staan voor bijna onneembaar hoge drempels. De BIZ is vooral geschikt voor gebieden waar al een hoge mate van samenhang is.

De toegestane bestedingen in de BIZ-gebieden zijn beperkt tot 'schoon, heel en veilig' in de openbare ruimte en in het verlengde van de taken van de gemeente. Gebieden die strikt private dingen willen (zoals promotie, een digitale parkmanager, marketing, inkoopbundeling, mobiliteitsmanagement) of gemeenten waar het vooral gaat om versterking van het ondernemings- en onderhandelingsklimaat, komen met een BIZ niet veel verder. De bepalingen van de wet en de daarvan afgeleide verordening lokken vooral een regelgeleide reflex uit en geen creatief ondernemerschap.

De BIZ-regeling geeft de gemeente veel invloed. Daar zit niet elke gemeente op te wachten.

Ten derde. De derde optie is een fonds op basis van een verhoging van de OZB voor niet-woningen. De mogelijkheid om de OZB daarvoor te gebruiken is feitelijk al zo oud als de OZB zelf. Leiden was de eerste stad waar deze "slapende" mogelijkheid voor het eerst geëxploreerd is. De aanpak wordt in het vervolg van deze notitie beschreven.

1.4 Conclusie in Pijnacker-Nootdorp

In de kern is de vraag naar een BIZ, een reclamebelasting of een WOZ-fonds vooral een zaak van ambitie: de reclamebelasting is vooral geschikt voor het financieren van klassieke winkelpromotie, de BIZ is geschikt voor verbetering van de openbare ruimte op een bedrijventerrein of in een winkelgebied, een WOZ-fonds komt in beeld wanneer de ambitie om het hele ondernemingsklimaat in de gemeente een "boost" te geven en om dat te doen op een van de overheid en van de regelgeving onafhankelijke wijze, op eigen ondernemerskracht.

Er is overeenstemming over dat de vraag of er een regeling moet komen en de vraag welke dat gaat worden, afhankelijk is van de ondernemers. De gemeente kan informatie verschaffen en de discussie op gang brengen, maar het initiatief en de keuze ligt bij de ondernemers.

De ondernemersorganisaties in Pijnacker-Nootdorp treffen elkaar op veel plekken, waaronder het Sociaal-Economisch Overleg. Daar is steun uitgesproken voor een aanpak via een WOZ-fonds. In die voorkeur speelden mee:

- De ontwikkelruimte die een WOZ-fonds verschaft. Er gebeurt veel in de gemeente en veel ontwikkelingen zijn niet te voorspellen. Een WOZ-fonds legt bestedingen niet vast, maar verschaft de mogelijkheden aan de georganiseerde ondernemers om flexibel mee te sturen.
- Het integrale karakter van een WOZ-fonds. Een WOZ-fonds brengt alle economische actoren in dezelfde werkstructuur onder. Dat betekent dat ze veel gemakkelijker tot belangenbundeling komen en tot vorming van een lokale markt. Zeker een 'nieuwe' gemeente als Pijnacker-Nootdorp kan die extra samenhang zeer goed gebruiken.
- Het beginsel 'voor en door ondernemers', de optimale ontplooiingsvrijheid die een WOZ-fonds verschaft.
- Een WOZ-fonds is eenvoudig in de aansturing, is niet gevoelig voor beroep en bezwaar, gaat niet gepaard met innings- of perceptiekosten en vergt geen gemeentelijke regels.

Een gemeentebreed WOZ-fonds betekent wel dat er maatwerkoplossingen moeten komen voor terreinen waar een minder acute behoefte bestaat aan een collectieve oplossing. Dat is bijvoorbeeld het

geval in winkelcentra met een mono-eigenaar die al via de huuropslag tot een activiteitenbudget komt.
En er moeten goede oplossingen komen voor de 'not for profit'.

Tot zover de keuze voor een ondernemersfonds op woz-basis uit 2011. Inmiddels is de BIZ uit de experimentele fase. In de definitieve wet zijn de bestedingsmogelijkheden verruimd: ook 'economische ontwikkeling' is een mogelijk te financieren doel. De draagvlakeisen zijn in stand gebleven en zelfs nog iets strenger geworden. Een minderheid van 20% van de biz-plichtige ondernemers in een gebied kan jaarlijks een herstemming aanvragen. In een kritisch klimaat is de horizon van een BIZ dus niet langer dan een jaar. Dat lokt geen talent en geen echte investeringsbereidheid uit. Er zijn al voorbeelden van BIZ-en die weer verdwijnen, omdat de belangstelling na verloop van tijd wegebt en de verplichte herstemming na vijf jaar mislukt. Ook de Reclamebelasting heeft zich verder ontwikkeld. De meeste gebieden waar de laatste jaren een RB is ingevoerd, hanteren de woz-waarde als heffingsgrondslag. Gemeenten zijn vrij om al dan niet peilingen te houden.

Er zijn op dit moment naar schatting 40 gemeentebrede fondsen en naar schatting 240 gebiedsfondsen, waarvan de helft op BIZ-basis en de helft op RB-basis. De gedachte van een niet-vrijblijvende financiering van gezamenlijke ondernemersbelangen, is intussen goed verankerd.

Pijnacker-Nootdorp heeft dus een ondernemersfonds, net als in de nabije omgeving Leiden, Delft, Gouda, Katwijk, Lisse, Teylingen, Bodegraven-Reeuwijk, Waddinxveen, Zwijndrecht, Alblasterdam, Vlaardingen en Utrecht. Het concept is 'tried and trusted'. Om een aantal redenen ligt het niet voor de hand om nu het ondernemersfonds los te laten en alsnog naar een stelsel van BIZ-gebieden te gaan streven:

- De gebiedsverenigingen of stakeholders die nu in Pijnacker-Nootdorp met het ondernemersfonds werken, zouden de initiatiefgroepen moeten worden voor vervangende BIZ-zen. Maar zij vragen er niet om. Het gebruiksgemak en de stabiliteit van het ondernemersfonds zijn afdoende gebleken.
- De ondernemers in de Pijnacker-Centrum streven naar een BIZ in het centrumgebied. Maar zij willen niet een BIZ in plaats van het fonds, maar een BIZ bovenop het fonds, omdat hun financieringsbehoefte groter is. We komen daar in onderstaande boxtekst nog op terug.
- In 2011 was het streven om een gemeentebreed netwerk van ondernemersallianties tot stand te brengen en dat is in Pijnacker-Nootdorp ook gelukt. Het opbreken van die gemeentebrede samenhang in deelgebieden –waarbij onvermijdelijk weer witte vlekken ontstaan – is een vorm van verlies. Het is ook geen gemeentelijk belang: Pijnacker-Nootdorp is een samengestelde gemeente en het is vaak zoeken naar 'wat ons bindt'. Het fonds en bijvoorbeeld ook de uit het fonds gefinancierde sportraad, behoren tot de weinige stukken van de 'civil society' of maatschappelijk middenveld die samenhang geven aan deze gemeente

- De ondernemers in Pijnacker-Nootdorp zijn inmiddels gewend aan de inhoudelijke vrijheid en het gebruiksgemak van een ondernemersfonds. Een BIZ heeft een veel grotere regeldichtheid en een veel grotere gemeentelijke bemoeienis. In Breda hebben de (binnenstads-)ondernemers recent een afweging gemaakt tussen een reclamebelasting en een BIZ. Daarbij hebben zij de BIZ als ‘paternalistisch’ gepasseerd. Natuurlijk is dat woord ‘paternalistisch’ een subjectieve beleving. Maar de vraag is wel of de BIZ voldoende past in het klimaat van bottom-up participatie. De BIZ is geschikt voor het scheppen van een financiële positie in een beperkt gebied met een beperkt doel in een beperkt tijdvak. Maar mogelijk niet voor een beweging van onderop naar meer verantwoordelijkheid van ondernemers voor hun vestigingsmilieu.

De winkeliers in de Ackershof beschikken op dit moment over een eigen promotiebudget dat wordt geïnd door de verhuurder van het winkelcentrum. Daarnaast wordt er met de omliggende ondernemers aanspraak gedaan op het trekkingsrecht Kerngebied Pijnacker. De financieringsbehoefte van het winkelgebied is echter groter. De georganiseerde ondernemers in het centrum streven naar een situatie waarin alle winkeliers meebetalen aan de gezamenlijke promotiepot (die dus los van het ondernemersfonds bestaat). Om dit te bewerkstelligen willen de winkeliers (zowel winkeliers uit de Ackershof als daarbuiten) een BIZ instellen voor het centrum van Pijnacker. Indien er wordt ingestemd met deze BIZ wordt de huidige contributie van de winkeliers in de Ackershof teruggeschroefd, en betaalt iedere ondernemer in het centrum naar rato bij aan het promotiebudget. Eén van de initiatiefnemers zelf zegt hierover het volgende: “De BIZ en het Ondernemersfonds bijten elkaar niet. De instrumenten kunnen prima naast elkaar bestaan.”

6. Inhoudelijke vooruitblik

In de achterliggende pagina's is aan de orde geweest dat het Ondernemersfonds Pijnacker-Nootdorp veel tijd heeft besteed aan het correct krijgen van de trekkingsrechten en aan het organiseren van een gemeentedeekkend netwerk van ondernemersallianties. Dat proces is doorlopen met uitsluitend vrijwilligerswerk. Het fonds verkeert in zijn vijfde jaar en we kunnen vaststellen dat de basisstructuur nu wel staat. Het is een reële ambitie dat het fonds nu moet toekomen aan een dóórontwikkeling. We dragen in deze paragraaf enig materiaal aan vanuit de landelijke context.

Om te beginnen: een ondernemersfonds is een geheel vrije vorm. Het bestaat op basis van een pact tussen ondernemers en gemeente: de ondernemers kunnen een klein deel van de belastingcapaciteit van een gemeente benutten. Zij creëren daarmee een financiële ruimte die niet ten koste gaat van de gemeentebegroting. In ruil daarvoor stelt de gemeente geen andere eis dan dat het geld ten goede moet komen aan versterking van het ondernemingsklimaat. Dat is alles. De ondernemers zelf leggen daar de afspraken naast dat de besluitvorming over de besteding een voldoende democratisch en transparant karakter moet hebben, waarbij iedereen die meebetaalt via de wozaanslag, ook mee moet kunnen bepalen wat er gebeurt. En dat de inzet van het fonds centraal inzichtelijk wordt gemaakt, zodat alles in een enkelvoudig proces van rekening en verantwoording kan worden gegoten. Meer regels zijn er niet. Juist de volledige vrijheid van besteding werd bij het begin van de fondsen gezien als een enorme bonus: niet de dwingende hand van subsidiecriteria, maar de flexibiliteit van het ondernemerschap zou het bestedingspatroon bepalen.

Sindsdien zijn langs verschillende lijnen gedachten – eigenlijk: misverstanden - ontstaan over wat een fonds moet zijn:

- Het fonds is geen doel op zich, maar alleen een instrument voor inhoudelijke doelen. Die inhoudelijke doelen worden elders vastgesteld
- Een fonds heeft criteria en regels nodig. In bijna elk fonds duiken vroeg of laat bureaucratische noties op, over procedures, aanvraagformulieren en regels waar een aanvraag aan moet voldoen. Dat is stellig een paradox: zelfs een vrije ruimte voor ondernemerschap, wordt gevuld met structuur en regels
- Er zijn soms opvattingen te horen over waar een fonds wel en niet voor bedoeld is. Met name de wat abstractere thema's als afstemming onderwijs-arbeidsmarkt, lobby, infrastructuur en dergelijke stuiten daar regelmatig op.

Het leereffect is dat het permanent nodig is om uit te dragen wat een fonds is:

- Een *fonds is een middel om de georganiseerde ondernemers sterk te laten staan in hun omgeving* en om te zorgen dat ze niet met lege handen staan als iemand ze een voorstel doet. Projecten kunnen van alle kanten komen: ze kunnen van eigen kweek zijn van de ondernemers ter plekke, ze kunnen een voorstel van een koepel zijn, van een commercieel bureau, van de politiek. De enige constante is dat de georganiseerde ondernemers een financiële positie hebben, alle andere structuren en bestemmingen zijn niet meer dan

afspraken, die weer kunnen worden ingetrokken wanneer de omstandigheden en de voorkeuren veranderen

- *Alle regels voor de organisatie en criteria voor besteding zijn niet meer dan zelfgestelde hulpmiddelen.* Er is geen enkele wettelijke beperking of overheidsvoorschrift, alles wat de ondernemers in onderling overleg afspreken, is OK. In die zin is een fonds echt een kwestie van 'ondernemerszelfbestuur'. Alle gebruikers en eigenaren van niet-woningen die o.z.b. betalen, kwalificeren als ondernemer en kunnen in een georganiseerd verband – vereniging of andere alliantie – plannen aandraagen en meebepalen wat de bestedingen worden.

De 'qwerty-metafoor' is zeker op een ondernemersfonds van toepassing. In 1873 verscheen een typemachine op de markt met het qwerty-toetsenbord, genoemd naar het rijtje van zes letters in de linkerbovenhoek. Op het toetsenbord werden veelgebruikte letters een eind uit elkaar gezet. Daarmee werd voorkomen dat de letterstangetjes van veelgebruikte letters elkaar zouden raken na elke aanslag. Na de komst van de elektrische typemachine en later de computer is het qwerty-toetsenbord helemaal niet meer nodig. Maar we tikken onze teksten nog steeds op een keyboard met een structuur uit 1873. Dat maakt het qwerty-bord niet perse slecht, net zo min als een fonds met een gedateerde werkstructuur een slecht fonds is. Het punt is dat er los van de geschiedenis alle ruimte is om het eens anders te gaan doen.

Met dit betoog over regelvrijdom is niet gezegd dat een fonds een kwestie is van vrijheid, blijheid en leuke dingen. Het fonds is vooral een zaak van zelfbestuur en zelfdiscipline door de verenigingen en andere gebruikers. Dat wordt bereikt door dicht bij de ondernemers te blijven. En daar zijn verenigingen en allianties voor nodig. Hoe geavanceerder de bestedingen uit het fonds, hoe meer 'bestuurlijk kunnen' er nodig is in die verenigingen. Versterking van het handelend vermogen van de verenigingen en ontwikkeling van het bestedingspatroon van het fonds gaan hand in hand. Een ondernemersfonds is een vorm van 'lekenbestuur': je laat vrijwilligers over de koers en de inzet van de middelen besluiten. Maar om lekenbestuur goed mogelijk te maken, is paradoxaal genoeg leiderschap van bestuursleden en een zekere professionalisering nodig: een goed verenigingsmanagement. We komen daar later op terug. In dat opzicht is de keuze van het ondernemersfonds om het allemaal met vrijwilligers te doen, te respecteren, maar ook betwistbaar.

Dan komen de bestedingen zelf in beeld.

De gemeentebrede 'mal' van het eenheidstarief heeft voordelen: gemeentebrede solidariteit en een gemeentebreed speelveld, geen heffingskosten, eenvoud in de systematiek, optimale vrijheid voor ondernemers en gebruikers. Daar straakt het nadeel tegenover dat de financieringsbehoefte in de gebieden niet overal hetzelfde is.

In het algemeen gaat het geld in gebieden met winkels, horeca en cultuur harder dan op bedrijventerreinen. Daar zijn verschillende redenen voor;

- In winkelgebieden beginnen de bestedingen bijna altijd met promotie. Promotie – van welke soort ook – is een effectief middel om bezoek aan te trekken en de omzet te verhogen. Hoe meer promotie, hoe hoger de omzet. Er zal op den duur wel weer een grens aan de kosteneffectiviteit van promotie zitten (in Amsterdam duwen de massa's 'dagjesmensen' en lowbudget toeristen de kleiner maar veel meer koopkrachtige kwaliteitstoerist opzij), maar

met de nog steeds beperktere middelen uit het fonds wordt die grens niet bereikt. En met promotie kun je snel beginnen.

- Op bedrijventerreinen komen de bestedingen veel langzamer op gang. Een veiligheidssurveillance en parkmanagement zijn nog 'quick wins'. Maar camera's, greep op het groenbeheer, verhoging van de verblijfskwaliteit, samenwerking in inkoop en personeelsbeleid, duurzaamheid en energiebesparing, infrastructuur en bereikbaarheid zijn onderwerpen die een langere aanloop vergen. Bovendien is de gemeente er vaak bij nodig en dat levert langere doorlooptijden op.

In winkelgebieden wordt meestal na twee of drie jaar het financiële plafond bereikt, op bedrijventerreinen kan dat dubbel zo lang duren. Bedrijventerreinen kunnen dus over spaarpotten beschikken, in winkelgebieden en wijk economieën komen die nauwelijks voor.

Er wordt hier en daar wel gediscussieerd over een grotere voeding van het fonds via de belastingkas, maar dat is tot op heden nog nergens gebeurd. De 'communis opinio' is dat voorlopig dat schaarste aan middelen dwingt tot selectie, kwaliteit en een goede afweging. Het punt is nog steeds niet om zoveel mogelijk geld in projecten om te zetten, maar om de ondernemers en hun verenigingen in positie te brengen.

Pijnacker-Nootdorp wijkt iets af van dit landelijke beeld: de bedrijventerreinen waren de motoren achter het ondernemersfonds en hadden hun plannen klaar liggen. Maar ook in Pijnacker-Nootdorp is sprake van enige onderbesteding naast financiële druk. Dat is op zich geen punt. Het ambitieniveau kan in de tijd en per plaats verschillen. Het fonds verschaft een infrastructuur, die het mogelijk maakt om over investeringen te praten. Tijdelijke tekorten en overschotten zijn alleen vervelend in een klimaat waarin iedereen zit te calculeren – welke last en 'what is in it for me'. Als dat chronisch het beeld zou zijn, dan kan een fonds op den duur niet bestaan. Een fonds is niet alleen een handig vehikel voor gezamenlijke investeringen. Het is ook een uitdrukking van solidariteit tussen ondernemers. Zonder de gunfactor gaat het niet. Juist in dat opzicht zijn het laatste jaar in Pijnacker-Nootdorp flinke resultaten geboekt. De sfeer tussen bijna alle stakeholders in het fonds is goed.

Inhoudelijk gezien is in de bestedingen uit ondernemersfondsen een ontwikkeling naar 'drie generaties' zichtbaar:

1. De eerste generatie bestedingen gaat over acute noden. Het handjevol winkeliers dat zich inzet voor promotie, krijgt na de komst van een fonds eindelijk versterking. De derdehands gehuurde feestverlichting wordt door iets nieuws vervangen. Het beveiligingsabonnement op het bedrijventerrein wordt eindelijk door iedereen betaald. Er wordt parkmanagement ingeschakeld om de staat van onderhoud van het terrein te signaleren.
2. De tweede generatie bestedingen gaat over de kwaliteit en de lange termijn planning van de 'acute noden'. Bestaande promotieactiviteiten worden gethematiseerd, het ontsteken van de feestverlichting wordt bewerkt tot een lichtfestival, er komt een planhorizon van drie of vier jaar, het parkmanagement gaat zich uitstrekken tot een inkoopcoöperatie, afspraken met de gemeente over 'schoon, heel en veilig' op de bedrijventerreinen worden omgezet in zelfbeheer.

3. In de derde generatie bestedingen gaat het over bestedingen die vanuit een eigen visie van de ondernemers zijn gevormd. Vertrekpunt is niet meer 'wat de hand te doen vindt', maar een kijk op het vestigingsgebied voor de langere termijn. Dat kan gaan om een veelheid van zaken: lobby ten dienste van economische belangen bij de gemeente, beïnvloeding van de publieke opinie, branchering op en thematisering van terreinen, duurzaamheid en CO2 neutraliteit, regievoering in het economisch beleid, stimuleren van startend ondernemerschap, afstemming onderwijs-arbeidsmarkt, cross-overs tussen cultuur en commercie, enzovoort.

Die generaties volgen elkaar niet als vanzelfsprekend op. Er zijn ook fondsen die blijven hangen in de eerste generatie bestedingen. Je kunt als fonds daar probleemloos al je geld aan besteden. Maar vroeg of laat zullen er vragen komen bij de toegevoegde waarde van het fonds (of het trekkingsrecht). Het fonds is dan een potje met geld, maar geen motor van dynamiek of innovatie. Daarom streven sommige fondsen expliciet naar een situatie waarin alle drie generaties zichtbaar zijn in het bestedingspatroon. Er ontstaat een ideeën competitie, waarin nieuw en oud met elkaar concurreren. Er is ontwikkeltijd en kadervorming nodig voor die derde generatie bestedingen en ook bestuurlijk vermogen. De kunst is om zo'n ontwikkeling mogelijk te maken zonder in te grijpen in de formele besluitvorming door de verenigingen met trekkingsrecht. Het bestuur van het fonds heeft doorgaans zelf een grote rol in die doorontwikkeling; niet door op de stoel te gaan zitten van de partijen met trekkingsrecht, wel door vragen te stellen, 'best practices' te etaleren, mensen op ideeën te brengen. De ondernemersfondsen hebben een netwerk op gang gebracht van oude en nieuwe verenigingen, met nieuwe onderlinge relaties. De nieuw ontstane lokale netwerken blijken in de praktijk een kleine centrale nodig te hebben van waaruit kritische vragen aan de orde komen, inhoud wordt vergeleken, innovatie wordt binnengehaald. En naar ook blijkt is het bestuur van het ondernemersfonds de meest aangewezen partij voor die rol, vanwege de cockpitpositie. Dat levert wel eens fricties op ('waar bemoei je je mee?'). Dat hoort er ook bij. Uiteindelijk draagt het fonds de eindverantwoordelijkheid naar de subsidieverschaffer, de gemeente. Het fonds moet een eigen verhaal hebben.

Een andere inhoudelijke *ontwikkeling in de bestedingen is die naar 'gemeentebreed', strategisch of innovatief*. We zagen al dat het een verworvenheid is dat de meeste fondsen een echte eigenaar hebben: de partijen met trekkingsrecht kennen hun financiële positie goed en waken voor een correct gebruik. De ondernemers zijn zuinig op hun posities en betrachten grote zorgvuldigheid bij de besteding. Er zijn in tien jaar maar heel weinig voorbeelden van bestedingen die naar inhoud of manier van besluitvorming de wenkbrauwen deden fronsen.

Dat 'eigenaarschap' is gevestigd door het geld uit het fonds te binden aan herkenbare werkgebieden, waarin verenigingen vrijelijk kunnen beschikken over hun trekkingsrecht. De keerzijde van dit 'eigenaarschap' is dat na verloop van tijd die binding aan gebieden gaat knellen. Na enkele jaren komen er steeds meer plannen en projecten die over de grenzen van gebieden heen gaan: ze zijn 'gemeentebreed' of zelfs regionaal, gaan over een specifieke innovatie of hebben een bijzondere strategische betekenis. In de nieuwere fondsen wordt al gebruik gemaakt van dit leereffect en wordt al vanaf het begin gesproken over een aandeel 'gemeentebreed'. Het gaat meestal om een aandeel van 10 tot 25%, maar er is lokaal nu ook een initiatief gaande om tot 70% van een fonds voor gemeentebreed in te zetten. Het gaat in dit geval om een herindelingsgemeente; die gemeente moet een nieuwe identiteit krijgen, ook economisch, en dan werkt het niet goed wanneer het fonds een optelsom van kleine lokale fondsen is.

Maar het blijft een discussie; het kost tijd om de ondernemers mee te nemen in de gedachte dat ze niet alleen zeggenschap hebben over de bestedingen in hun eigen gebied, maar ook over die op 'gemeentebreed' niveau. De kunst is vervolgens wel om te zorgen dat die zeggenschap ook werkelijk wordt gevoeld. 'Gemeentebrede' bestedingen zullen vaak wat abstracter zijn, meer met kennis, beleid en cultuur te maken hebben en minder met directe gebiedsbelangen. Over dat soort projecten zou besloten kunnen worden in een klein gremium, bijvoorbeeld in een voorzittersoverleg. de inschatting op dit moment is dat 'gemeentebreed' voor Pijnacker-Nootdorp niet aan de orde is. Daarvoor is de gemeente teveel los zand: Pijnacker-Nootdorp is uit de herindeling gekomen als een losse verzameling kernen en terreinen, niet als een samenhangende gemeenschap. Voor de toekomst zou echter rekening gehouden kunnen worden met strategische of terreinoverstijgende bestedingen. Gezamenlijke lobby naar de overheid op ruimtelijke en andere zaken (bestemmingsplannen, vergunningen) en gezamenlijke visievorming op duurzaamheid zouden gangmakende thema's kunnen zijn. En ook de elders al besproken mogelijke komst van een fondsmanager en verenigingsondersteuner is in de kern al een gemeentebrede investering.

Het bestuur van het OFPN zal de komende jaren de ruimte zoeken om gestalte te geven aan de 'doorontwikkeling' van het fonds en de bestedingen. Dat zal het doen vanuit de 'luwte': het fonds is een katalysator, maar zal op de achtergrond blijven. Bekendheid is geen doel op zich. Het gaat om het effectief in positie brengen van de allianties van ondernemers. De komende twee jaar zullen ten minste aan de orde worden gesteld:

- De uitbouw van de belangenbehartiging in de sport en de versterking van de relatie tussen sport en commerciële bedrijvigheid
- Contact met de ondernemers in buurgemeente Lansingerland. De gedachte aan een gezamenlijk optrekken in de regio Oostland is mooi, maar omdat in Lansingerland geen fonds bestaat, zijn investeringen niet mogelijk. Daar is overleg over nodig
- Het nog beter verbinden van de bedrijventerreinen met de woongebieden
- Het ondersteunen van Pijnacker Centrum met een uitbouw van de economische positie via een BIZ of een Reclamebelasting
- Gezamenlijke aanpak van duurzame energie

Bijlage: resultaten enquête

In absolute aantallen.

1. Bent u:	A) Eigenaar van zakelijk vastgoed B) Gebruiker van zakelijk vastgoed C) Eigenaar en gebruiker	41 40 69
2. Hoeveel arbeidsplaatsen telt uw onderneming?	A) 1 – 5 B) 5 – 20 C) Meer dan 20	85 42 23
3. Bent u op de hoogte van het bestaan van het Ondernemersfonds Pijnacker-Nootdorp?	A) Nee B) Ja	16 134
4. Indien ja, op welke wijze? Meerdere antwoorden mogelijk	A) Via via B) Uit de krant C) Via contacten in de ondernemersvereniging D) Als bezoeker van de website E) Als actief gebruiker van het fonds F) Anders, namelijk	34 25 69 9 41 25
5. Bent u lid van een of meer ondernemersverenigingen in Pijnacker-Nootdorp, die actief is in één van de trekkingsgebieden: Boezem, Buitengebied Oost, Buitengebied West, Heron, Noordpolder, Nootdorp Centrum Noukoop, Oost Ambacht, Parade, Pijnacker Centrum, Ruyven, Sportraad of Zorg?	A) Ja B) Nee	96 54
6. Bent u voorstander van gezamenlijke belangenbehartiging en gezamenlijke projecten voor versterking van het ondernemingsklimaat door ondernemers?	A) Ja B) Nee C) Neutraal / geen mening	84 66 0
7. Bent u voorstander van structurele financiering van belangen en projecten door een fonds gevoed uit de ozb-opbrengst?	A) Nee. Ik zie geen meerwaarde van welke samenwerking ook maar B) Nee. Ik zie wel meerwaarde in samenwerking maar meebetalen moet geheel vrijwillig. C) Nee. Ik ben wel voor een vorm van verplichting, maar niet via de gemeente	30 19 19

	<p>D) Ja, mits de ondernemers zelf de besluiten nemen en de gemeente op afstand blijft 7</p> <p>E) Ja, maar ik wil kritisch kunnen zijn over de plannen en bestedingen 44</p> <p>F) Ja, het werd hoog tijd dat de krachten gebundeld werden 11</p> <p>G) Anders, namelijk... 13</p>
8. Wat vindt u van de voeding van het fonds op basis van € 50 per € 100.000 woz-waarde?	<p>A) Te hoog, de lasten voor ondernemers zijn sowieso te hoog 34</p> <p>B) Te hoog, zolang ik te weinig resultaten zie 23</p> <p>C) Geen inzicht, kan niet vergelijken 27</p> <p>D) Zal wel redelijk zijn 34</p> <p>E) Als er goede plannen zijn voor het ondernemingsklimaat in Pijnacker-Nootdorp, maakt de hoogte niet zoveel uit 28</p> <p>F) Anders, namelijk... 21</p>
9. De activiteiten van het fonds zijn nu gericht op gebieden en sectoren, niet op thema's die heel Pijnacker-Nootdorp aangaan, zoals marketing en duurzaamheid. Wat vindt u van het ambitieniveau van het ondernemersfonds?	<p>A) Het is nu al teveel 37</p> <p>B) Zo houden als nu 43</p> <p>C) Het fonds moet meer aan de weg timmeren. De mogelijkheden zijn nog niet helemaal benut. 21</p> <p>D) Het mag wel wat offensiever, er is genoeg te doen 22</p> <p>E) Anders, namelijk... 30</p>